

OLDTID OG MIDDELALDER

- A. LEO OPPENHEIM: *Ancient Mesopotamia. Portrait of a Dead Civilization.* Chicago and London, University of Chicago Press, 3. ed. 1968. x, 433 s. Kort og ill. 36 sh.
- A. LEO OPPENHEIM: *Letters from Mesopotamia.* Chicago and London, University of Chicago Press, 1967. xii, 217 s. Kort og ill. \$ 5.95.

Professor A. Leo Oppenheim fra Oriental Institute i Chicago har i mere end en menneskealder arbejdet med mesopotamiske tekster, først og fremmest som leder af det store Chicago Assyrian Dictionary. Han har således ganske særlige forudsætninger for at kunne skrive denne bog, der præsenteres som resultatet af 20 års arbejde. Værket udkom i 1964, og det siger noget om behovet for en bog af denne slags, at den er kommet i 3. oplag allerede 4 år senere.

Forfatteren har angivet som undertitel: *Portræt af en død civilisation*; dette udtryk er fuld bevidst og må opfattes som en art programmerklæring for den måde, hvorpå han anskuer denne civilisation som en helhed. Der er her tale om en stærk integration af filologi (forf.s eget fag), arkæologi, historie, kunsthistorie, geografi, geologi og teknisk viden, således at disse enkelte discipliner tjener til at give »texture, depth and highlights« over portrættet. En sådan syntese anvendt over så bredt et felt er usædvanlig for assyriologien, men forf. har derved opnået at skabe netop den bog, som vi ikke-fagfolk har savnet i mange år. »Portræt-formen« gør selvfølgelig fremstillingen subjektiv, men tillige fascinerende og helstøbt; hvad anker specialister har fremført har da også været mod enkeltheder, ikke mod »portrætligheden«. Indledningen »Assyriology - Why and How?« diskuterer på en måde, som historikere vil nikke genkendende til, forholdet til andre videnskaber, og efterlyser tillige et nærmere samarbejde med hjælpevidenskaber som jura, matematik, geologi og teknik. I første kapitel »The Making of Mesopotamia« redegør forf. for sin helhedsopfattelse, at emnet ikke er Sumer, Babylonien, Assyrien eller noget andet land alene, men at hele området mellem Eufrat og Tigris, samt et godt stykke både øst og vest for disse floder er én sammenhængende civilisation, der kun kan forstås og fattes når den betragtes under ét; det er derfor han vælger fællesnavnet Mesopotamien, selv om faget stadig hedder assyriologi. Vigtigst for dette tidsskrifts læsere er det historiske kapitel 3: »Regnum a gente in gentem transfertur«. Det første afsnit her »Historical sources or literature?« tager den angivne problematik op på udmærket og klar måde, mens de to efterfølgende essays om Babyloniens og Assyriens historie virker mindre inspireret, men dog på gammeldags vis er godt fyldt med facts, og derfor givtige for en historiker, der hastigt skal have et overblik. Det er i det hele taget en fordel, at de fleste kapitler faktisk kunne stå alene som essays om: sociale forhold, handel, bydannelse, religion, matematik og medicin. De er alle klare og velegnede til at blive læst for sig, uden at helheden i bogen som sådan derved går tabt.

Bogen er forsynet med kronologisk appendix (konge- og dynastilister; synkronistiske skemaer; udarbejdet af J. A. Brinkman), noter med fyldige litteraturhenvisninger, index og bibliografi. Denne bibliografi er redigeret så den fremstår som et korrigeret og suppleret resumé af noterne, en omstændighed

der gør bibliografien uoverskuelig og får den til at virke overflødig. Som en særlig venlighed mod ikke-fagassyriologer findes et meget bekvemt real-lexicon en miniature, »Glossary of Names and Terms« på 20 sider med 107 stikord. Indstukket midt i bogen findes 14 sort-hvide billeder; de er udmærkede, men henset til at bogens tekst spænder over 2000 år, virker det uheldigt at alle billeder er fra en og samme periode, Assyriens storhedstid i 700-tallet.

Det synes som om forf. i *Letters from Mesopotamia* har villet redegøre og demonstrere sin helhedsopfattelse for et bredere publikum; han har derfor konkretiseret den til en fem-faset model, som presses ned over hele periodens udvikling. Det virker ikke overbevisende. For dem der har læst det førstnævnte værk vil kapitlet »The Measure of Mesopotamia« virke utilstrækkeligt og overfladisk, mens det er tvivlsomt om denne model vil være forståelig for andre. Bedre er 2. kap. »Can these bones live«, faktisk en inspireret popularisering af »Assyriology – Why and How?« Større kritik kan der dog rettes mod det, der skulle være bogens hovedindhold: 150 oversatte breve, fra alle tider, forskellige steder, belysende alle aspekter. Resultatet er blevet lige så diffust og i luften frit svævende, som denne opremsning kunne antyde. Bogens noget hastige – for ikke at sige overfladiske – indledningskapitel lader den læge læser ganske i stikken, når han forsøger at fatte og leve sig ind i hvad disse breve kunne og burde kunne fortælle ham; de serveres blot med overskrift og kildehenvisning, ingen sammenligning, kommentar eller introduktion – man skal læse dem flere gange igennem for at se den sammenhæng, som dog vitterligt er der. Så er denne læser bedre tjent med Jørgen Læssøe's *Fra Assyriens Arkiver* (1960, eng. oversættelse 1963) hvor brevene optræder som et integrerende led i teksten, så teksten belyser brevenes indhold og de tekstens. Billederne i *Letters* er gode; en række herlige fysiognomier fra sumeriske præstekonger til assyriske krigere.

NIELS M. SAXTORPH

G. R. WATSON: *The Roman Soldier. Aspects of Greek and Roman Life.* General Editor: H. H. SCULLARD. London, Thames and Hudson, 1969. 256 s. Ill. 50 sh.

Med denne bog gives for første gang en samlet fremstilling af livet i den romerske hær, set indefra og nedefra. Det lader til, at forf.s vej til emnet er gået over de militære regnskaber, som det ses af hans M. Litt. *Roman Military Bookkeeping* (1953) og artiklerne »The Pay of the Roman Army« i *Historia* V, VII og VIII.

Han afgrænser sit emne i tid fra år 13 f. Kr., hvor Augustus organiserede den professionelle hær med 16 års tjeneste, til Diocletians reform, og i rang til graderne under centurion; denne sidste afgrænsning og hele synsvinklen er i bevidst modsætning til A. von Domaszewski: *Die Rangordnung des römischen Heeres* (1908) og Kromayer und Veith: *Heerwesen und Kriegführung der Griechen und Römer* (München 1928), men i overensstemmelse med flere yngre forskere, vel mest med Erich Sanders artikler i *Historia* III, VI, VIII og XII.

Foruden en almen oversigt over organisationen af rigets væbnede styrker (legioner, prætorianerne, bykohorter, vigiles, auxilia og flåderne) giver 1. kapitel en givtig præsentation og diskussion af kilderne til emnet. Det er begrænset